

ЦИЈЕНА:

за Црну Гору на годину 10 перп., на по год.
5 перп.; ван земље 15 франака у злату.за Црну Гору БРОЈ 10 ПАРА
за СТРАНЕ ЗЕМЉЕ БРОЈ 20 ПАРАЛИСТ ИЗЛАЗИ
СРИЈЕДОМ И ПИЕТКОМ

ВЈЕСНИК

АДРЕСА:

„Вјесник“ Цетиње, (Црна Гора)

ADRESSE:

„Vjesnik“ Cetinje (Monténégro)

Рукописе ваља слати Уредништву „Вјесника“
а ПРЕТИЛАТУ И ОГЛАСЕ Администрацији
Огласи се наплаћују по погодби

Цетиње, 5. децембра

Сјутрашњи дан посвећен је славењу имена Његова Величанства Краља и исказивању осјећања благодарности Њему и Краљевском Дому.

Педесет и три године Никољдан особитом радошћу испуњава Црну Гору, која се користи том свечаном приликом да својега Господара у вјери о народној љубави, и да Му Пријесто обаспе цвијећем захвалности.

Али овогодишњи Никољдан има и нарочити значај. Дошао је последије великих историских догађаја, у којима Црна Гора и њен Краљ имаху видно мјесто и сјајну улогу; дошао је последије остварења једног дијела снова наше младости. Зато нам овај срећни Никољдан даје већег маха радости и вољи, да га прославимо и љепше, и знаменитије, и свесрдније него икад до сада.

Господару!

Је ли потребно да Ти Твој витешки народ, ма да су о педесет трећем Никољдану Твоје славне владавине крунисани најљепшим вијенцем Твоји напори, још јаче отвара своје груди но што је до сада могао чинити, да би Ти показао унутрашњост својега бића, које је прожето љубављу према Теби, поштовањем Твојих небројених заслуга и готовошћу, да се у свако доба заложу за Твоју родољубиву мисао, која је вазда била одјек душе Твога Црногорца, Твога за Српство мученика?

Родисте се тако рећи заједно; младост Вам се душа испреплијеташе у заносу и полету; развијасте се у скромном и узаноме кругу Светилишта под Ловћеном; ширите се преко несавладљивих препона крви и зноја; нечувеним мукама и страдањима обиљежавате међе Отаџбине, примичући их кроз ватру непријатеља границама наших тежња, наших светих права, — и, ето, заједно дочекасте плодове узјамних напора и жртава.

Твој народ је непрестано живио, радио, страдао и радовао се с Тобом, ходећи за Твојим барјаком, на којем је исписано основно начело његове душе: ослобођење браће испод туђина.

Гледао Те је у миру, борио се је у више махова под Твојим предвођењем у рату и видео је, да је у Теби, у Твојем несаломљивом духу и племенитом српском срцу оличена она ни од кога непокорена Србинова снага воље и вјере, која се, по Косову, склонила у ове кршчеве.

Разумијевао Те је вазда, јер си дио и обиљежје његове јаке природе, која вјерује у себе, у своју праведну мисао.

И он Теби, и Ти њему разгонио си у времену црних дана облаке са јуначкога чела, и мало сте се кад један другогме јадали, пошто

сте увијек своја срца умјели читати без усмених и писаних ријечи.

Господару!

Твој вјерни народ је подмлађен. Радост због успјеха унесе му у организам младу крв новог живота и окријепи га младићском вољом за нова предузећа. Од Ђаковице до Грахова, од ушћа Бојане до Пљеваља и Металке једна је мисао, једно је срце, које откуцава љубављу за Тебе, Господару, за Твојега Нашљедника и цио Ти Кра-

љевски Дом. Једна је мисао, али и једна и иста вјечита захвалност, која ће, особито сјутра, видно славити Твоје име, Краљу Ослободиоце!

Господару!

Бог нека и даље благосиља успјесима Твоје путеве, којима, била му на сва времена за то хвала, Његовом помоћу водиш Твој вјерни народ, Твоју милу Црну Гору од славе слави, од среће новој срећи и величини!

Његово Величанство Краљ Господар

Русија и Њемачка

О питању њемачке војне мисије у Турској, које узима сваким часом све озбиљнију форму, пише „Новоје Време“:

На деликатни поступак руске дипломатије у питању њемачке војне мисије у Турској, одговорио је цар Вилхелм одлучним гестом. Он је примно у свечану аудијенцију генерала Лимана фон Сандерс и чланове мисије и дао им налог, да одмах отпутују у Цариград. На тај начин цар Вилхелм ослободио своје дипломате обавезе, да се и даље објашњавају с Русијом о том питању. До те аудијенције водили су се преговори у пријатељском тону помоћу разних софизама, али сад је државном канцелару дана могућност, да одбаци све софистичке ријечи, којима је могао до сада бранити судјеловање њемачке владе у тој аудијенцији. На руске пријатељске ријечи одговорио је сам цар, и то — гестом.

Положај се је замрсио и погоршао, Лаке би било одвратити њемачки иступ на Босфору позивом на потсдамски уговор и гроњом, да његово нарушавање по Њемачкој мора довести до от-

каза сличних обавеза и са руске стране. Могло се је узети у помоћ и предстојеће трговачке преговоре са Њемачком. Требало се је упозорити и на друге неугодне посљедице. Можда Њемачка онда не би отворено иступила против Русије. Сад се међутим не ради о том, да се спријечи наміјера, него да се измијени факат.

Добра страна свег овог догађаја састоји у томе што је сама њемачка дипломатија поткопала земљиште под петроградским германофилима. Сад је јасно доказано, да се Њемачка не задовољава концесијама, него да иде одлучно за својим циљем, оштећујући руске интересе и кршећи дане обавезе.

Лист спомиње затим као примјер, како енглеска влада није пристала на именовање енглеског часника заповједником перзијске жандармерије, само да тако не повређује руско-енглески споразум о Азији. Овај споразум није тако свечан као потсдамска конференција, на којој се Њемачка свечано обавезала, да неће на Оријенту предузимати ништа против руских интереса.

Но у Њемачкој пазе врло строго на

своја права и врло лако на своје обавезе. На кршење потсдамског споразума принуђена је руска дипломатија на изјаву, да тиме престају и њене обавезе о грађанској железници Ханекин Техеран. Предаја цариградске посаде у туђе руке значи, да се Турска одриче суверене власти. Од оног дана, кад дође у Цариград њемачка војна мисија, мора Русија држати, да је престао самостални опстанак отоманске империје. Државе Тројног Споразума добивају тим часом право, да осигурају своје интересе у Цариграду свим средствима, која им стоје на располагању. Као прва мјера мора се увести појачање посланичких и конзулатских стража на копну и мору и то у толикој мјери, која је довољна заштити институција и колонија држава Тројног Споразума од ризика, да не пређу под власт страних часника. Друго средство није тако очевидно, али је успјешније, да се изгради њемачки Египат на вратима руског мора. Русија мора успоставити искључиво руско господство на Каспском Мору, чија је јужна обала тако лакоумно препуштена њемачком утицају.

Дневник

Вратили се. Њихова Краљ. Височанства Нашљедник и Нашљедница вратили су се синоћ са Тополице на Цетиње.

Никољдан. Поводом имендана Његовог Величанства Краља сјутра ће у 9 час. прије подне у манастирској саборној цркви бити свечана литурђија са благодарењем. Присуствоваће Влада, војни и грађански великодостојници и чиновништво у пуној паради. По благодарењу у Краљевом Двору биће примање честитања по утврђеном церемонијалу.

Имендан Цара Николе. У част имендана Цара Руског Николе II. сјутра у 11 час. прије подне биће у дворској капели служено благодарење, на којем ће такође присуствовати Влада и наши великодостојници.

Финансије Србије

Биоградска Српска Кореспонденција јавља, да су према закључним рачунима за 1912. годину државни приходи у тој години износили 125 милиона динара, а издаци 117 милиона. Према томе је постигнут вишак од 8 милиона динара. Када се има у виду, да је Србија у тој години мобилисала и ратовала, онда је врло лијеп успјех, који доказује снагу и пожртвовање српског становништва, које плаћа порезу. — Српска Кореспонденција дознаје, да влада већ од неколико дана расправља о нацртима предрачуна појединих министарстава, те их знатно снижује. Тако је предрачун министарства народне привреде за старе крајеве снижен за 1 милион и 700 хиљада динара. За који дан биће готов државни предрачун за старе крајеве, а последије тога ће влада расправљати предрачун за нове крајеве. Предрачун војног министарства износи близу 80 милиона динара, али ту су уврштени и издаци, који би требало да су управо истаљени засебно, као на примјер помоћ инвалидима, која износи 8 милиона динара, и др. предрачун за старе крајеве износи око 160 милиона а за нове крајеве 40—50 милиона динара. Оба предрачуна ће се Народној Скупштини поднијети посве одвојено, ради бољег прегледа и контроле.

Унија

Софијски „Мир“ доноси под горњим насловом из пера Ив. Снегарова овај чланак:

„Код нас се на посљетку почело много говорити о примању уније. Изгледа да

се бугарска јавност подијелила у два тabora — једни су за унију, други против ње. Први гледају на унију као на средство за политичке успјехе Бугарске. Унија ће довести Бугарску у везе са западном Европом, сљедствено посљедица (Европа) ће узети под покровитељство прву (Бугарску). То је силогизам унијатофила. Унијатофоби су опет одлучно за Бугарску.

Покрет за унију најприје се појавио међу македонским Бугарима (?!) и бугарски га је национални савез прихватио као опште питање за примање уније од читавог бугарског народа. Грешка је у општености. Кад се говори о унији, ми треба да раздвојимо наше интересе на двије половине — у Македонији и у „царевини“ Бугарској. За слободне Бугаре унија је прије свега бескорисна. Бугарску ће државу сачувати од катастрофе не унија и католичанство или можда англиканство, него њена снага — фиделитет и културна, и њена политичка мудрост. Данас се политика ни најмање не равна по религиозним мотивима. Религија је слушкиња политике. Преко ње и под њеним плаштом се помичу политички идеали, у њено се име чине најодвратнија варварства. То најпослије показује међусавезнички рат. То што су Румуни и наши бивши савезници православни није ни најмање сметало Њемачкој и Француској да њине интересе заштићава као своје (?). Ова је политичка истина позната и јасна свакоме ко и мало позна међународне одношаје па је сувишно доказивати. Нас ће западни европске силе помагати, ако наше државне интересе умједнемо довести у склад са њиховима.

Ако се опет мисли да је потребно да примимо унију зато да се даде „шамар“ Русији, то је толико наивно колико и лакомислено. Зато што је бугарски народ пошоа да се баци под покровитељство и управу Ватикана немају се чега плашити у Русији.

Она ће врло лако наћи начина да умири једну непријатељску Бугарску. Трагично би било то, да дође моменат кад би унијатска или можда католичка Бугарска осјетила велику потребу за помоћ Русије као н. пр. сада Чеси и Хрвати.

Ако опет хоћемо да се сасвим одијелимо од омраженог „фанара“ то смо и без тога од њега далеко јер смо се сами еманциповали. Ја мислим да ми ни не треба тражити дизање шизме, него наша црква треба да фанарску прогласи за шизматичку па да будемо потпуно одијељени од „езически фенер“ па да наше вјероисповиједање буде чисто народно. Наша држава треба да настоји да национализира сав свој јавни живот. У развоју трезвене и јаке националне свјести својих грађана залог је и снаге бугарске државе. Бугарска је црква увијек настојала да буде национална самостална т. ј. аутокефална, па таква треба да буде и у независној бугарској држави. Свака страна духовна управа у Бугарској је одрицање најсвјетлијих завјета великих бугарских царева: Бориса, Симеона, Самуила, Асена I. и Асена II.; то је поткопавање темеља на којима је сagraђена бугарска држава, одбацивање бугарске историје. Политички независан бугарски народ треба да буде и духовно независан. То траже његови животни интереси. Његова историја је у главном историја борбе за духовну независност. Да се свега тога одрекне сада кад има и политичку независност то би значило да сам свршава и са својом историјским животом.

Друго је питање са македонским Бугарима. Та несретна наша браћа изгубише све а сада ризикују да изгубе своју народност ако остану чланови српске цркве! За њих је православље већ синоним националне смрти. Ради тога је унијатски покрет у Македонији природна појава и инстинктиван израз за националну самоодбрану, па то заслужује пуно пажње бугарске јавности и државника. Мјесто да се занимамо питањем опште бугарског унијатства, ми треба да се забавимо питањима: како да осигурамо развој наше македонске браће? Хоће ли унија за то бити гаранција, и ако буде, како ће се потпомагати њено ширење по читавој српској и грчкој Македонији, па да сви тамошњи Бугари чине једну огромну целину“.

Разне вијести

Још о бугарским изборима. Из Софије јављају: Дефинитивни изборни резултати знаће се убрзо. Већина до сада познатих изборних резултата падају на социјалисте и аграрце, тако да се погледа на велику владину већину све више смањују. Свакојак има изгледа да ће влада располагати са 110 мандата, те према томе имати просту већину. Изабрати су три кандидата Гешовљеве странке и Данев, који сам представља своју странку.

Румунски консулат у Валони. Како бечки листови јављају, Румунија је закључила да у Валони оснује своје пошланство и конзулат.

Нови руски посланик у Бечу. Нови руски амбасадор на бечком двору, Шебеко, ускоро ће путовати са руским министром спољних послова Сазоновом у Ливадију, гдје ће бити примљен код цара у аудијенцију. Овом путовању придаје се велика политичка важност.

Босански сабор. Из Сарајева јављају: Још ових дана, а вјероватно за 16. децембра по новом, биће сазван босански земаљски сабор ради ријешења о буџету и аграрном питању. Већини саборској припадају 14 Срба, међу којима су и епископи. На надлежном мјесту боје се да ће у саборским сједницама бити велике буре због држања народних посланика, који су из групе „Народа“.

Одликован Егзарх Бугарски. Цар руски одликовао је бугарског егзарха Јосифа првим степеном ордена „Александар Невски“.

Грчка и Бугарска. Бугарска Телеграфска Агенција је добила извјештај, којим јој се јавља да опозиција у Грчкој Скупштини намјерава да у својим интерпелацијама припише Бугарима убиство грчког краља. То је произвело најжалоснији утисак у свима круговима, који у тим клеветама виде велику препреку повраћају добрих односа између обје земље.

Русија и Турска. Из Лондона јављају: Овдашњи дипломатски кругови нијесу без бриге како ће се даље развијати сукоб у назорима између Русије и Турске, односно у назорима између сила Тројнога Споразума и сила Тројнога Савеза. Повод томе сукобу дало је наименовање њемачког генерала Лимана за команданта цариградског гарнизона. Русија је покушала да побуди Порту да повуче натраг то наименовање. Порта је то одбила тврдећи да ниједна страна сила нема права мијешати се у унутрашње ствари турске царевине. Русија је затим покушала да побуди Њемачку, да својом интервенцијом сирјечи примаме команде у Цариграду од стране њемачког генерала. Њемачка је одговорила: да је цар већ једном ставио једног свог генерала султану на расположење, па сад препоручивати султану какву службу томе генералу да даје или да не даје, не би било кавалерски, осим што би се могло сматрати као мијешање у унутрашње послове Турске. Сад Русија излази са једном новом теоријом, на име: упливи великих сила у Цариграду морају се одржавати у равнотежи, и почем је команда цариградског гарнизона у рукама њемачког генерала значи претежност њемачког уплива у Цариграду, то да би се повратила равнотежа треба: или да се уништи оно наименовање њемачког генерала, или да се даду накнаде (компензације) осталим великим силама. У дипломатији се сумња да ће Порта, иза које сад стоји Тројни Савез, пристати да се начелно прими руска теорија о равнотежи уплива, као ново правило међународног права односно турске царевине. С друге стране дипломатија не може да вјерује, да ће се Русија тако равнодушно изложити једном очевидном дипломатском поразу. Огуда бојазан да се ова ствар и по себи незнатна ствар не компликује.

Из аустриских делегација. У пленуму аустриске делегације Крамарж је поново говорио о политичкој ситуацији и рекао да је врло озбиљна и мутна. Пребацује грофу Берхтолду погрешну политику, која је још од самога почетка била наперена против Србије. Стварање Арбаније проузроковало је други рат на Балкану. Много би паметније било, да се Арбанија дала Србији и Грчкој и њима оставила брига и старање за ред и мир у тој земљи. На тај начин би се постигла захвалност од стране Србије и осигурао би се с њом добар споразум. Крамарж прелази затим на мађарску политику насиља противу немађарских народности, која је огорчила Хрвате и Србе, па и Русији препоручује да се тргне на срља над Пољацима, а Србима да се тргну од насиља над Бугарима, јер је политика насиља најгора и најопаснија. Говорник у опште неће да гласа из разлога унутрашње политике. Велика је обмана вјеровати да се разорењем балканског савеза више на Балкану не може сакупити милион бајонета противу Аустрије јер се не зна, како ће се Румунија држати у будућности. За ревизију букурешког мира постараће се сами балкански народи.

У пленуму аустриске делегације Клофач је осудио Кањино узбуђивање јавног мњења измишљотинама о Прохаски, Палићу и балканском савезу. Балкан мора једном доћи до федерације. Аустрија мора ревидирати свој однос према Русији. Говорник захтијева демократисање дипломатије. Изгледа, да Берхтолд то не намерава иначе не би позвао грофа Форгача и Угрона у министарство спољних

послова, које полагано постаје кабинетом раритета за неспособне балканске дипломате. Главна је питање врло просто: умје ли династија да се прилагоди ситуацији и да раскрсти са старим традицијама, прожета увјерењем, да је Аустрија у већини словенска држава, која нема права да води рат Словена противу Словена.

КЊИЖЕВНОСТ

Српска поезија у енглеском пријеву. Два Американца, др. Џорџ Нојес и Леонард Бекон, професори славистике на Универзитету Калифорнија, превели су из Вукових збирки најлепше српске народне pjesме, којима су дали општи назив „Српске Херојске Баладе“. Уз приписмоћ једнога Србина на истоме универзитету, њихов је рад испао врло успјешно, и књига примљена у америчким књижевним круговима са необичном симпатијом. Дјело садржи око 40 народних pjesама у десетерцу, на 275 страна обичне осмине. То је прва књига ове врсте у Америци, и несумњиво је, да својом појавом привлачи све већи број пријатеља Српскоме Народу опште. За увод и остала објашњења употребљени су најпоузданији српски и страни извори. На тај начин су сузбијене оне бајке о бугарском Краљевљу Марку и бугарскоме Прилипу, као што многи енглески дописници и данас обмањују своју публику нешто свјесно, нешто несвјесно, али јој никад праву истину не кажују.

Племенити рад Г. Нојеса и Г. Бекона за похвалу је. Српски ће им народ одати своју захвалност за њихову научну и књижевну непристрасност.

Забавник

„Боконда“ пронађена. „Боконда“ или „Мона Лиза“, дивна слика Леонарда да Винчија, која је у лето 1911. године украдена из Лувра, и за којом су трагали полицијски цијелога свијета, пронађена је неочекивано. Један Талијан је покушао да је прода једном антиквару у Флоренцији. Ухваћен, он је признао да је слику украо из Лувра. И слика му је одмах одузета.

О томе сензационалном догађају стигли су ови извјештаји из Рима:

Директор над старинама и лијеним вјештинама телеграфирао је из Флоренције министру просвете, да је чувена слика „Мона Лиза“ нађена. Слика је понуђена на продају једном флорентинском антиквару. Антиквар је одмах извјестио директора флорентинског музеја, који је опет извјестио начелника за старине и уметности.

„Сопственик“ слика, један Талијан који живи у Паризу, признаје да је извршио крађу из Лувра, да би се осветио за све крађе које је Наполеон починио по Италији. Слика је предата флорентинској префектури.

Вјест, да је „Мона Лиза“ пронађена стигла је у Париз прво министарству спољних послова. Министар председник, Думерг, одмах је извјестио о томе председника Републике, који се необично обрадовао. Пенкаре је радосну вјест саопштио талијанском посланику Витонију.

Слика је на овај начин пронађена. Ухапшени Талијан, који се зове Винченцо Перуџо, понудио је слику једном антиквару, који има многе богате Американце за муштерије. Антиквар је одговорио да пристаје, али је затражио неколико дана времена, да пошаље у Њујорк неколико шифрованих депеша. Одмах послје тога, антиквар је извјестио управника флорентинске полиције, који је опет извјестио управника париске полиције.

Послије тога је, у тишини, настала журна размјена депеша између париске и флорентинске полиције. Три инспектора париске полиције отпутовала су одмах у Флоренцију, у прате једног експерта за уметничке ствари.

Сјутра дан по њиховом доласку у Флоренцију крађивац је ухапшен.

Телеграфски извјештаји

Неизговорен говор

Београд, 4. децембра

Лист „Пијемонт“ донио је према „Адверулу“ из Букурешта тобожни говор краља Петра крајовској депутацији, која је била дошла да преда Краљу звоно Карађорђево. Пресбиро је овлаштен да изјави да је тај навод нетачан, пошто Краљ Петар том приликом није чинио никакве политичке изјаве. — Београдски Пресбиро.

Изјава Министра Пламенца

Лондон, 5. децембра

Министар Пламенац изјавио је сараднику „Морнинг Поста“: Убијећен сам да Греј гаји симпатије спрема Црне Горе као и спрема свих осталих малих европских народа. Одношаји Црне Горе са осталим земљама врло су пријатељски особито са Русијом, чија је акција на ближем истоку дезинтересована. — Бечки Кор. Биро.

Због сјутрашњег празника

„Вјесник“ излази данас на по табак

Једноруки див с Тарабоша

— Војислав Ј. Илић Млађи —

Кад злокобни гласник узја бјесна хата
И одјур, — старац, див са једном руком,
Још узбуђен, страхан, изиђе на врата,
Наоружан пушком, и огрун струком.

За њим чељад кличу: „Добри ђедо, стани!
„Куд ћеш? Зашто срљаш у наручје гроба?“
— „На Тарабош идем, Скадру на Бојани,
„Тамо, гдје су пала моја сина оба!“

„Али, ђедо, стар си... издала те снага...
„По коси ти, давно пало иње сиво!“
— „Не! Напротив: млад сам, дјело моја драга,
„Догод ми је срце у грудима живо!“

„Све си дао роду. Па зар и сад први
„Да будеш у борби за Крст и Слободу?“
— „Догод човјек, дједо, има капљу крви,
„Он не може рећи: Све сам дао роду!“

Зар на Вучјем Долу, добри ђедо, стари,
Нијеси руке лишен сред крвава боја?“
— „Јест, изгубих руку, али шта то мари,
„Ја још једну имам, мила дједо моја!“

И оријаш тада, за тренутак, клече
Те укуца тиште, цијелив у чело.
„Опраштајте! Збогом!“... узбуђено рече
И још једном, тужно, погледа у село.

Па пође. Пред њиме стаза не бјеласа...
Планинско беспуће... непрелазност крша...
Бјела му се брада на вјетру таласа,
Један празан рукав за њиме лепрша.

И, док, тако, мамљен Славом и Слободом,
Корача титантским, узвишеним ходом,
Уз гудуре кршних, високих планина,

Наличи, спрема сјаја небеске буктиње,
На огромног дива, који се пропине,
Да дохвати сунчев котур од рубина!...
(Љетопис Матице Српске, 295.)

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ

Многим нашим претплатницима истекла је претплата, те је вријеме, да претплату обнове, како им се не би лист обуставио; јер лист ће се обуставити свима без разлике који не обнове претплату до конца овога мјесеца.

Лист смо слапи многим, и ако им је претплата истекла, из разлога што је многи био у војсци, те својој обавези према администрацији може бити није могао испунити. Сад нека се сваки сјети своје обвезе.

Цијена је листу на пола године: за Црну Гору перпера 5, а за иностранство 7¹/₂ франка у злату.

Цетиње, 4. децембра 1913.

АДМИНИСТРАЦИЈА „ВЈЕСНИКА“

СКЛАДИШТЕ ДРВА ЗА ГРАЂУ

на велико — на мало

НАРЦИСО ДЕТОНИ, ЗЕЛЕНЦА (Бока Которска)
ГЕНЕРАЛНО ЗАСТУПСТВО ЗА ЦРНУ ГОРУ НАЈБОЉЕГ
И НАЈЛЕПШИЈЕГ МАТЕРИЈАЛА ЗА ПОКРИВАЊЕ
КРОВОВА — „ZENITH“

Цијеник тачни, прорачун бадава.
п. п. бр. 16, 20, 25

